

LEKSIKOLOGIJA

Leksikografija

4. razred gimnazije

Anica Šušak, prof.
Gimnazija fra Dominika Mandića Široki Brijeg

Ponavljjanje

Ponovit ćemo pojmove: leksem i leksik

(leksem = oblik punoznačnice koji predstavlja ukupnost svih njezinih oblika i značenja)

(leksik= ukupnost leksema nekoga jezika)

Jezik im nekoliko jezičnih razina. Na kojoj se razini zbivaju najveće promjene?

Najveće promjene događaju se u leksiku. Stalno se povećava broj leksema ili se već postojećima dodaju nova značenja, neki leksemi odlaze u pasivni leksik. Čovjek želi znati što više, a ne može sve riječi zapamtiti zbog čega, najvjerojatnije, i nastaju rječnici.

Leksikografija

Umijeće sastavljanja i pisanja rječnika zove se leksikografija, a sastavljač rječnika zove se leksikograf.

Najprije su to bili rukom pisani popisi leksema još prije izuma tiska koji se zovu glosari, a njihovi sastavljači glosatori (*Glosaratori / glosariji su prvobitno bili pravници u 10. st. Koji su tumačili staro rimsko pravo pišući uz stari tekst svoja tumačenja.*)

Izumom tiska nastaju samostalna djela – rječnici = knjiga koja sadrži riječi nekoga jezika s objašnjenjima njihova značenja .

Naziv rječnik ustalio se u 19.stoljeću (do tada služilo se posuđenicama *dikcionar, gazofilacij, glosar, leksikon, vokabular ili domaćim izrazima blago jezika, riječna knjiga, ričopis, ričoslovník, slovar...*).

Rječnici se mogu razvrstati po različitim kriterijima, a temeljna je podjela rječnika prema tome obrađuju li jezik ili izvanjezični svijet pa se razlikuju enciklopedijski i jezični rječnici.

Vrste rječnika

Enciklopedijski rječnici (podjela)

Prema opsegu	Prema sadržaju
enciklopedije	opći
leksikoni	posebni

Jezični rječnici (podjela)

Po sadržaju	Po opsegu	Po broju jezika
općejezični	Mali, srednji, veliki	jednojezični
posebni		Dvojezični ...

Pojmovi u leksikografiji

Leksem koji se u rječniku objašnjava zove se **natuknica ili lema**. Kao natuknica uvijek se uvrštava **kanonski ili osnovni oblik leksema** (kod imenskih riječi je to Njd., kod glagola infinitiv).

Osnovni podaci koji dolaze iza natuknice zovu se **odrednice**.

Vrste odrednica: a) **gramatičke odrednice** – daju gramatičke podatke o natuknici;

b) **etimološke odrednice** – obavješćuju o korijenu natuknice;

c) **stilističke odrednice** – daju obavijest o stilskoj obilježnosti;

d) **normativne odrednice** – naznačuju status natuknice, tj. pripada li aktivnom ili pasivnom leksiku.

Iza odrednica slijedi leksikografska definicija natuknice – objašnjenje sadržaja natuknice u ukupnosti njegovih značenja.

Natuknica, odrednice i leksikografska definicija zajedno čine jednu leksikografsku jedinicu.

natuknica + odrednice + leksikografska definicija = leksikografska jedinica

Primjer:

natuknica

brod

gramatičke odrednice

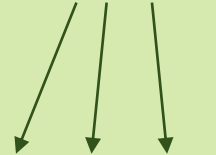
m nom. mn. brodovi / brodi

normativna odrednica

općejez.

stilistička

ekspr.jez.knjiž.

definicija

1. Veliko

plovilo na razne pogone i s raznim namjenama u plovidbi (trgovački ~, ratni ~) ; 2. Mjesto na vodi, obično na rijeci gdje se može prijeći, pregaziti; plicak, prijelaz (sastavni dio imena naseljenih mjesta) / Slavonski Brod / 3. Uzdužni dio crkve, lađa (~ koji tone, ono što loše stoji, ono što će propasti).

Prije uporabe rječnika uvijek treba potražiti tumač znakova koji se nalazi na početku ili na kraju rječnika.